

magma

MAGMA • 3/2020

Kaisa Kepsu

INFLYTTNING TILL FINLAND FRÅN SVERIGE OCH NORDEN

En statistisk översikt

Inflyttning till Finland från Sverige och Norden - En statistisk översikt

Utgivare: Tankesmedjan Magma
www.magma.fi

Magma 3 • 2020

Layout & tryck: Oy Nord Print Ab

ISBN: 978-952-7328-08-8 (print)

ISBN: 978-952-7328-09-5 (online)

Magma:

ISSN-L: 1798-4629

ISSN: 1798-4629 (print)

ISSN: 1798-4610 (online)

Innehållet fritt tillgängligt med vissa förbehåll:

Våra rapporter kan fritt laddas ner via www.magma.fi. Det är tillåtet att kopiera, citera och återge avsnitt ur denna publikation förutsatt att källan anges samt att innehållet inte förändras eller förvrängs.

Kaisa Kepsu

Inflyttning till Finland från Sverige och Norden

En statistisk översikt

Om författaren

FM **Kaisa Kepsu** är samhällsanalytiker på Tankesmedjan Magma. Hennes forskning fokuserar på migration och minoriteter samt stadsgeografi. Den svenskspråkiga befolkningens flyttningsmönster har hon följt sedan 2000. Till utbildningen är hon kulturgeograf och har varit verksam som forskare och lärare vid Helsingfors universitet. Kepsu har arbetat med nordiska frågor som projektledare för verksamheten inom utbildning, forskning och näringsliv vid Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland.

Innehåll

Om författaren	4
1. Inledning.....	6
2. Inomnordisk flyttning och Finland	9
Allmänna mönster	9
Tidigare band till Finland	13
Inflyttning från Sverige enligt språk.....	16
3. Inflyttarna från Sverige och Norden – en heterogen grupp	18
Vart i Finland flyttar man?	18
Kärleksflyttare eller inte?	21
Stannar flyttarna i Finland?	21
Om flyttarnas livsskede	23
4. Sammanfattning och diskussion	25
Bilaga 1. Material och begrepp	30
Källor	32
Noter	34
Suomenkielinen yhteenveto.....	35

1. Inledning

Magmas utredningar ”Hjärnflykt eller inte?” från 2016 och 2019 visar att finlandssvenskarna fortsätter att flytta till Sverige. På 2000-talet har över 20 000 svenskspråkiga finländare bosatt sig i Sverige. Bara hälften har återvänt till Finland.

Men samtidigt avslöjade analyserna något om rörligheten åt andra hållet. Kanske lite oväntat fanns det tecken på att det sker en förhållandevis omfattande inflyttning av sverigesvenskar (eller ”rikssvenskar”) till Finland – ingen massinflyttning, men ändå betydelsefull. Utredningarna lämnade många frågetecken som behöver redas ut.

Syftet med denna undersökning är att få en statistisk helhetsbild över rörligheten från Sverige och övriga Norden till Finland. Hur omfattande är migrationen av svenskar och andra nordbor till Finland? Ökar den eller har den varierat över tid? Är det mest finländska återflyttare som kommer eller får Finland ”nytt tillskott”? Vad avslöjar statistiken om vem det är som flyttar och vilka språk de talar? Dessa frågor analyseras huvudsakligen utifrån statistiska uppgifter som Magma har specialbeställt från Statistikcentralen. Materialet och de analytiska begrepp som används i undersökningen presenteras i bilaga 1.

Då största delen av flyttarna kommer från Finlands västra grannland, blir fokus i undersökningen naturligt på Sverige. I rapporten resonerar jag kring rörlighetens drivkrafter på ett allmänt plan, men går inte in på individuella flyttningorsaker eller flyttarnas erfarenheter. För en djuplodande och mångsidig analys av flyttningens orsaker och dynamik samt flyttarnas erfarenheter hänvisas till sociologen Östen Wahlbecks bok ”Inflyttad från Sverige” från 2015.¹

Invandringen har varit ett hett samtalsämne i Finland under det senaste decenniet. Den offentliga diskussionen har i allmänhet kretsat kring invandringen från låginkomstländer och i synnerhet kring flyktingar. Andelen utrikesfödda har nått rekordhöga nivåer i hela Norden. Det som däremot sällan tas upp i sammanhanget är flyttningsströmmarna **inom** Norden. Trots att de inte varit föremål för särskilt stort intresse är olika typer av mobilitet mellan de nordiska länderna fortfarande betydande och flyttning en central del av många människors livserfarenheter i Norden.

Med denna utredning vill Magma ge ett faktaunderlag till debatten om flyttningen mellan Finland och Sverige och nytt stoff om inflyttningen från övriga Norden.

Migrationen inom Norden visar att flyttrörelser i dagens värld tar sig många olika uttryck. Det handlar inte längre om massmigration där stora skaror flyttar till en eller några destinationer, ofta för jobb eller i jakt på bättre levnadsvillkor. Migranterna idag har väldigt varierande motiv och kommer såväl från låginkomstländer som rika västländer, faktiskt övervägande från de senare. De gränsöverskridande arbetsmarknaderna och behovet av kunnig arbetskraft har lett till en internationell jakt på kunskapsstarka individer. Den så kallade kompetensflyttningen (*highly skilled migration*) har ökat i volym.

Människors mobilitet på de öppna nordiska marknaderna och migrationen mellan Finland och Sverige kan som helhet räknas som en del av detta fenomen, kompetensflyttningen. De nordiska migranterna ses ofta som privilegierade och har kanske därför inte varit särskilt intressanta för vare sig invandringsforskare eller politiker. Termen *invandrare* har reserverats för andra grupper.

Det som också är speciellt för Norden är hur enkelt det varit att flytta mellan länderna sedan införandet av passfrihet och en gemensam arbetsmarknad 1954. Flyttning och även arbetspendling mellan de nordiska länderna är vardag, speciellt i gränstrakterna. Enligt Nordiska ministerrådets vision, som regeringarna i de nordiska länderna antagit, ska Norden bli den mest hållbara och integrerade regionen i världen. En åtgärd är att främja rörligheten mellan de nordiska länderna. Det ska för en nordbo gå att studera, arbeta, resa och driva företagsverksamhet var som helst i Norden, och man har arbetat långsiktigt för att undanröja de så kallade gränshindren.

Rörligheten mellan länderna är mångfacetterad, så som ofta är fallet i öppna länder som ligger nära varandra. Det förekommer olika typer av migration: för studier, för arbete eller av familjeskäl och det kan handla om tillfällig, cirkulär och permanent migration. Ett växande fenomen som ofta är osynligt i statistiken är **gränsöverskridande pendling**. Det verkar ske i allt större utsträckning som en del av en allt mer integrerad nordisk arbetsmarknad. Även inom pendlingen mellan länderna finns variation; det handlar inte bara om dagliga arbetsresor över gränsen, så som till exempel i Torneå-Haparandatrakten. Veckopendling och distansarbete möjliggör längre avstånd mellan hemmet och arbetsplatsen och förekommer därför också från orter som ligger längre från gränsen.

I skrivande stund har coronapandemin slagit hårt mot den fria rörligheten i Norden. Gränserna är för tillfället stängda för nästan all gränsöverskridande verksamhet, förutom en del av godstransporterna och den allra nödvändigaste arbetspendlingen. Det ska bli intressant att se hur undantagsläget syns i flyttningstatistiken och ifall det får konsekvenser för mobiliteten mellan länderna på längre sikt.

2. Inomnordisk flyttning och Finland

Migrationsfrågor har varit högaktuella i Norden under de senaste åren. Utan invandring skulle befolkningarna krympa, då födelse-talen gått ner dramatiskt, speciellt i Finland. Debatten har gällt invandringen av utrikesfödda, i synnerhet från låginkomstländer. Däremot diskuteras inflyttning från de nordiska länderna mer sällan.

Nordiska ministerrådets rapport *State of the Nordic Region 2020* konstaterar att migrationen mellan de nordiska länderna fortfarande är betydande.² Rapporten visar bland annat att i 17 kommuner i Sverige utgör personer födda i Norge den största immigrantgruppen, och i över 70 svenska kommuner är den största minoritetsgruppen födda i Finland. Sverigefödda i sin tur utgör den största minoritetsgruppen i 160 nordiska kommuner, främst i norra och västra Finland. I vissa kommuner på Åland består mer än 10 procent av befolkningen av personer som är födda i Sverige.

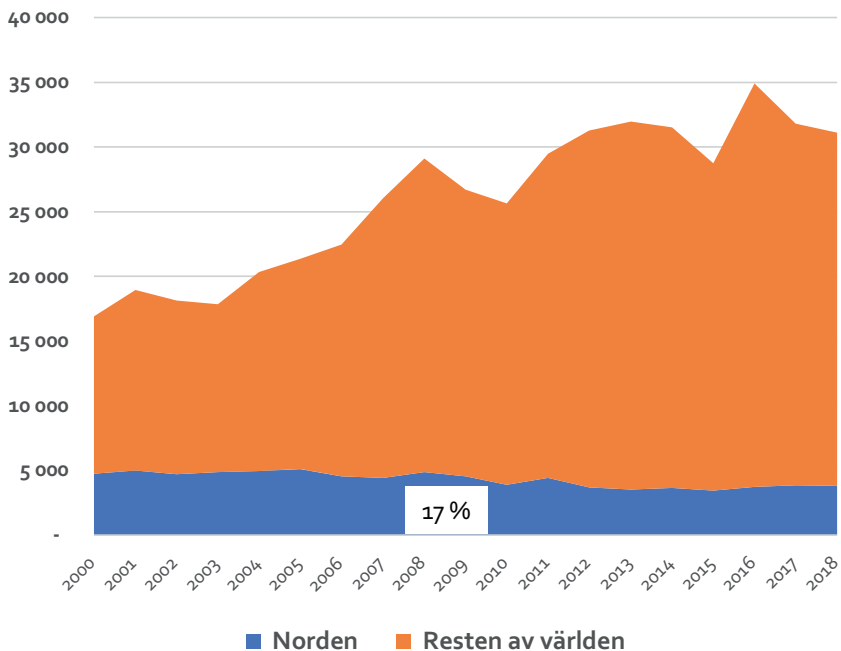
I detta avsnitt ser vi hur den inomnordiska mobiliteten ser ut ur finländsk synvinkel.

Allmänna mönster

Finland var ända fram till 1970-talet först och främst ett utflyttningsland och inte förrän på 1990-talet började landet motta fler immigranter – betydligt senare än de andra nordiska länderna. På 2000-talet har invandringen tilltagit. I Finland var andelen utlandsfödda bara 1,3 procent av befolkningen år 1990, men har stigit till 7 procent år 2019.³ Sedan 2011 har Finland mottagit runt

30 000 inflyttare per år, då inflyttningstalen i början av decenniet låg på omkring 18 000 per år (figur 1). Dessa siffror inbegriper hela migrationsflödet till landet – såväl utländska medborgare som finländska medborgare som flyttar tillbaka.

Figur 1. Invandringen till Finland enligt ursprung 2000–2018. Statistiken omfattar alla flyttare, oavsett födelseland, medborgarskap eller språk. (Källa: Statistikcentralen)

Migrationen från de nordiska länderna utgör en allt mindre andel av den totala inflyttningen till Finland. Under hela perioden kom 17 procent av immigranterna från de nordiska länderna, totalt 82 000 personer. Andelen har minskat från

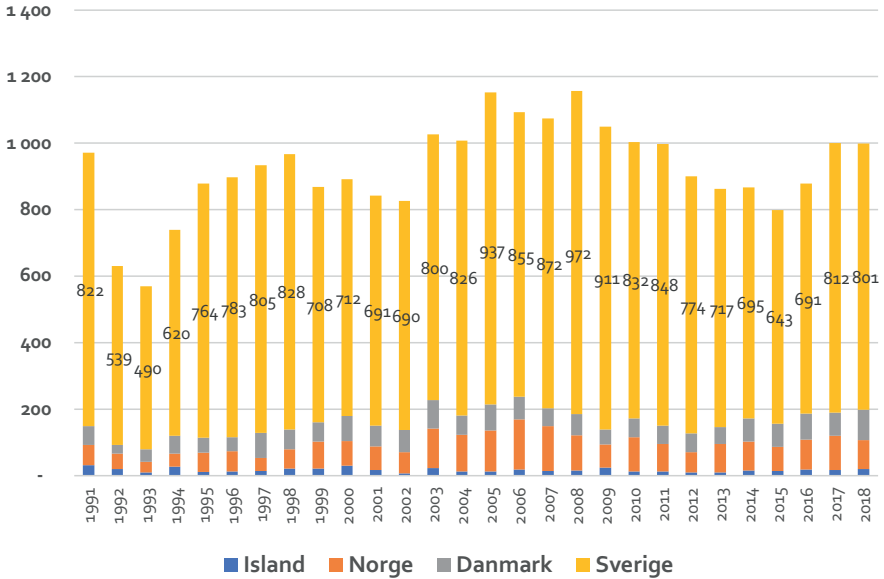
nästan 30 procent i början av 2000-talet till 12 procent år 2018. Nedgången beror först och främst på den snabbt ökande inflyttningen från andra länder. I absoluta tal är nedgången mindre dramatisk. På 2010-talet har inflyttningen legat ganska stabilt på omkring 3 800 nordiska flyttare till Finland per år. Det är ändå en minskning från början av 2000-talet då siffran låg på ca 4 900 personer per år. Orsaken till minskningen är att återflyttningen av personer födda i Finland gått ner. Inflyttningen av personer som är födda i utflyttningslandet har varit stabilare, som vi strax ska se.

Som väntat är det **Sverige som står för merparten av de nordiska flyttarna till Finland**. År 2018 flyttade 2 810 personer till Finland från Sverige, vilket utgör omkring tre fjärdedelar av alla nordiska inflyttare. Tack vare de nära kontakterna mellan Finland och Sverige har rörligheten mellan länderna pågått länge. Under efterkrigstiden fram till 1980-talet var det främst finländare som flyttade till Sverige och tillbaka men under senare tid har andelen sverigesvenska flyttare blivit större. Av alla flyttare från Sverige år 2018 var 29 procent (801) födda i landet och 21 procent (600) svenska medborgare. Största delen av flyttningsströmmen från Sverige till Finland består alltså ännu av personer födda i Finland, det vill säga återvändande finländare.

För att rikta ljuset mot de ”nya” inflyttarna och bort från de finländska återflyttarna, **granskas i fortsättningen inflyttningen av de personer som är födda i utflyttningslandet**.

Från de nordiska länderna flyttade till Finland 1990–2018 årligen i genomsnitt 900 personer som är födda i utflyttningslandet. Antalet har fluktuerat något från år till år (figur 2). Toppåren inföll i mitten av 2000-talet, med omkring 1 100 inflyttare per år. **Efter en liten nedgång har antalet stigit igen till en nivå på 1 000 inflyttare från Norden per år**.

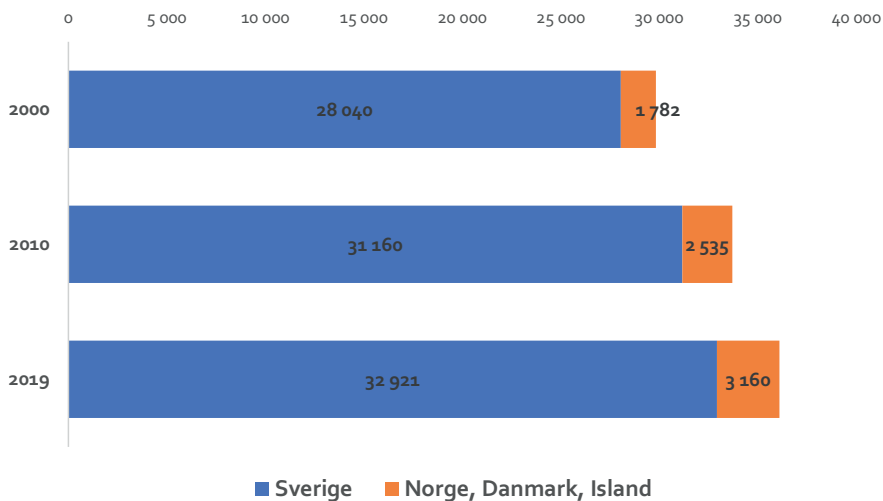
Figur 2. Invandringen från de nordiska länderna 1991–2018 enligt land (personer födda i utflyttningslandet). Siffrorna i den gula stapeln visar antalet flyttare från Sverige. (Källa: Statistikcentralen)

Flyttarna från Sverige dominerar flödet även när man granskar rörligheten av personer som är födda i utflyttningslandet. Under hela perioden flyttade i genomsnitt 770 personer födda i Sverige till Finland per år, vilket utgör runt 80 procent av inflyttningen från Norden. Från Danmark, Norge och Island har det kommit i genomsnitt 150 immigranter till Finland per år, men närmare 200 de senaste tre åren.

Man kan granska omfattningen av den nordiska immigrationen också genom att studera hur många inflyttade nordbor (födda i utflyttningslandet) som bor kvar i Finland. År 2019 var närmare 33 000 inflyttade svenskar (födda i Sverige) bosatta i Finland, en ökning på 5 000 från år 2000 (figur 3).⁴ Även antalet danskar, norrmän och islänningar som bor i Finland har stigit något, till sammanlagt drygt 3 000 personer år 2019.

Figur 3. Nordbor bosatta i Finland enligt födelse land. (Källa: Statistikcentralen)

Tidigare band till Finland

Den allmänna uppfattningen är att största delen av de sverigesvenska inflyttarna har kopplingar till Finland sedan tidigare, att de är andra generationens sverigefinländare. För dem är tröskeln naturligtvis lägre att flytta till sina föräldrars land. Men statistiskt är det ganska svårt att få information om tidigare band till Finland, förutom kunskap om flyttaren själv är född där eller inte.

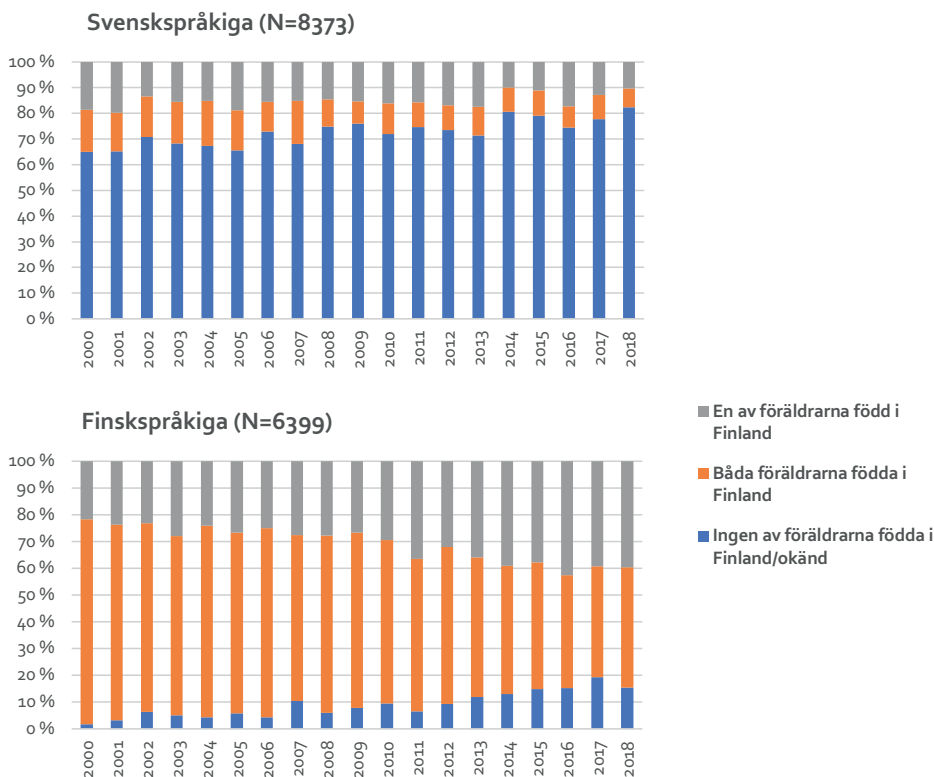
I vårt färiska statistikmaterial får vi en unik möjlighet att undersöka var flyttarens föräldrar var födda. Och uppgifterna motsäger faktiskt delvis den allmänna förreställningen. **Tre fjärdedelar av de svenskspråkiga flyttarna från Sverige till Finland har ingen förälder som är född i Finland** (figur 4). Enligt statistiken är antalet flyttare som inte direkt har denna familjekoppling till Finland totalt 6 100 personer under perioden 2000–2018.

Av finskspråkiga inflyttare är det bara 8 procent som inte har en förälder från Finland. Under senare år har ett par hundra finskspråkiga flyttat in som har minst en förälder som är född i Finland. Att inflyttaren också registrerar sig som finskspråkig är ett tecken på att banden till Finland är starka.

Det kan uppfattas som ganska normalt att utlandsfödda flyttar till Finland om någon i familjen är född i Finland och dessa räknas sällan som ett ”extra tillskott” till den finländska befolkningen. Detta kan ifrågasättas, eftersom man oftast snabbt blir etablerad i det land man är född och uppvuxen i. Om man föds i Sverige och är en andra generationens sverigefinländare är det mer troligt att man bor kvar i Sverige än flyttar till Finland. Undantaget är om det är fråga om ett mindre barn, som nyligen fötts i Sverige av finländska föräldrar och hela familjen flyttar tillbaka till Finland.

Men fastän flyttaren inte har en förälder eller två som är född i Finland, kan den ju faktiskt ha andra band i landet. I de flesta fall är det sannolikt. Tröskeln att flytta till Finland sänks med vänner och bekanta i eller från Finland, för att inte tala om en partner. Så även andra band än släktskap spelar en stor roll i den sverigesvenska inflyttningen.

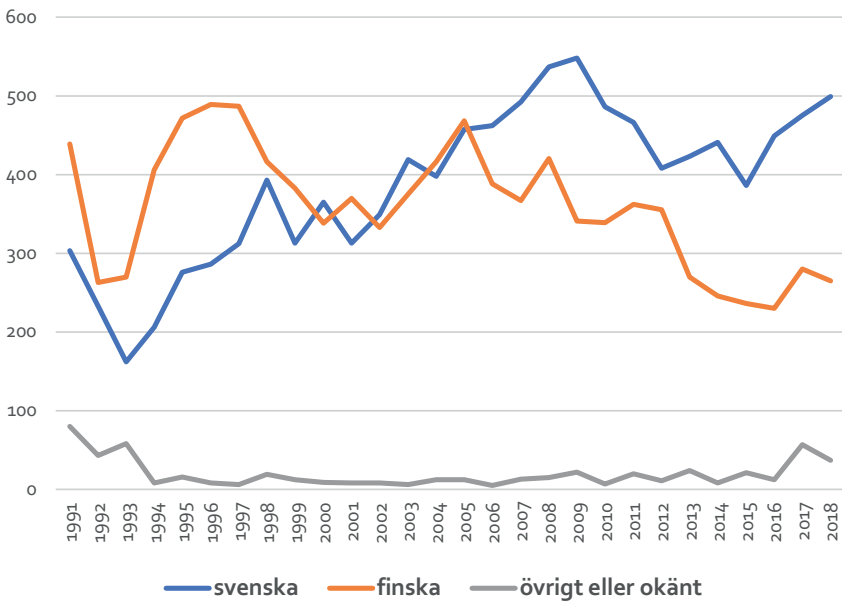
Figur 4. Föräldrarnas födelseland för Sverigefödda personer som flyttat från Sverige till Finland. Informationen är uppdelad efter språkgrupp, dvs enligt det språk flyttarna registrerat som modersmål då de skrivit sig i Finland. (Källa: Statistcentralen)

Inflyttning från Sverige enligt språk

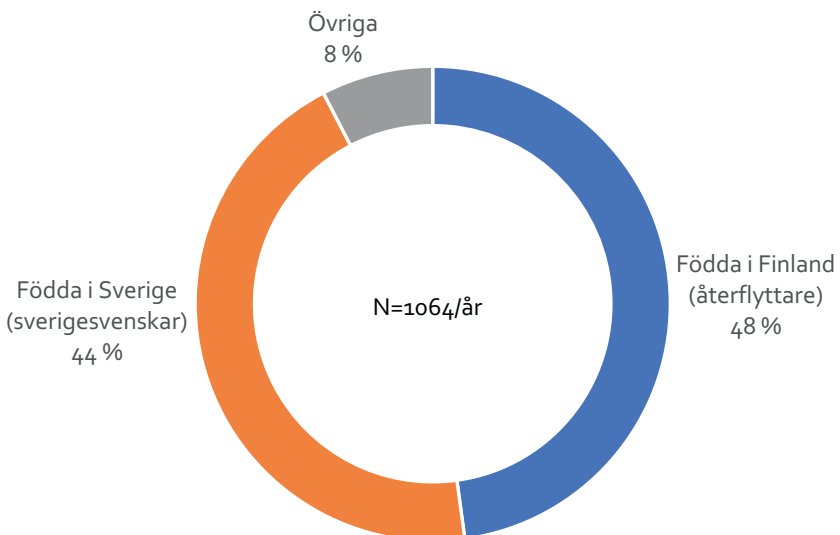
Under senare år har det som sagt blivit allt vanligare att flyttare från Sverige till Finland haft svenska som modersmål (figur 5). Sedan år 2005 har över hälften av inflyttarna registrerat sig som svenskspråkiga, åren 2016–2018 redan 62 procent. År 2018 flyttade 499 svenskspråkiga och 265 finskspråkiga från Sverige till Finland.

Figur 5. Inflyttningen från Sverige till Finland enligt flyttarens språk. Personer födda i Sverige. (Källa: Statistikcentralen)

Då man granskar den **svenskspråkiga** inflyttningsströmmen till Finland kan man konstatera att **de sverigesvenska immigranterna blivit nästan lika många som de finlandssvenska återflyttarna** (figur 6). Även här definierar jag alltså statistiskt ”återflyttare” som födda i Finland och ”sverigesvenskar” som flyttare födda i Sverige.⁵ Då man ser på de tre senaste tillgängliga åren flyttade i genomsnitt 474 svenskspråkiga sverigesvenskar in till Finland per år, 44 procent av alla svenskspråkiga inflyttare. Motsvarande siffror för finlandssvenskar som flyttade tillbaka till Finland var 509 per år, alltså 48 procent av de svenskspråkiga inflyttarna. Resten av de svenskspråkiga inflyttarna från Sverige, alltså 8 procent, var födda i ett annat land än Finland eller Sverige.

Figur 6. De svenskspråkiga inflyttarna från Sverige enligt födelseland 2016–2018, flyttare i genomsnitt per år (N=1064/år).⁶ (Källa: Statistikcentralen)

3. Inflyttarna från Sverige och Norden – en heterogen grupp

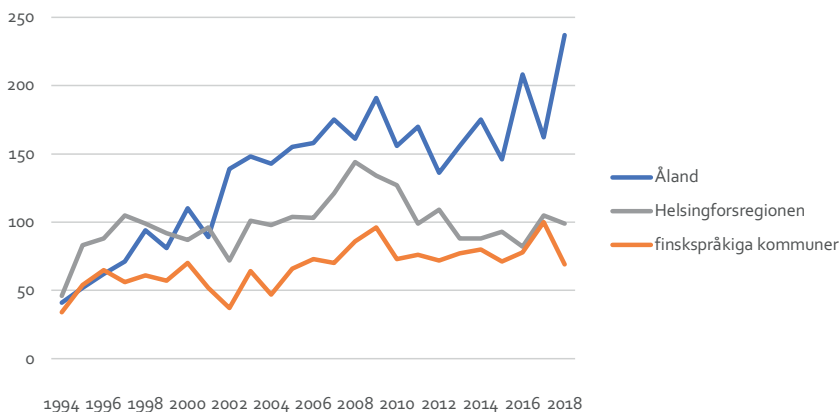
Fastän statistiken inte direkt avslöjar orsakerna till varför man flyttar till Finland kan den berätta något om trenderna i inflyttningsströmmen och vem inflyttarna är. Det som är tydligt är att **inflyttarna från Sverige och de övriga Norden är ingen homogen grupp**. Det är svårt att urskilja tydliga mönster och peka på vilken typ av flyttare som kommer till Finland. Brokigheten är å andra sidan typiskt för nutida flyttningsrörelser. De tydliga vågorna av massmigration som präglade migrationsmönstren fram till 1970–80-talet har övergått i en allt mer selektiv rörlighet som drivs av många olika motivationsfaktorer.

I detta avsnitt presenteras några centrala iakttagelser om de svenska och nordiska migranterna utifrån den statistiska analysen. Uppgifterna är för immigranter födda i utflyttningslandet och huvudfokus ligger på de svenskspråkiga inflyttarna från Sverige.

Vart i Finland flyttar man?

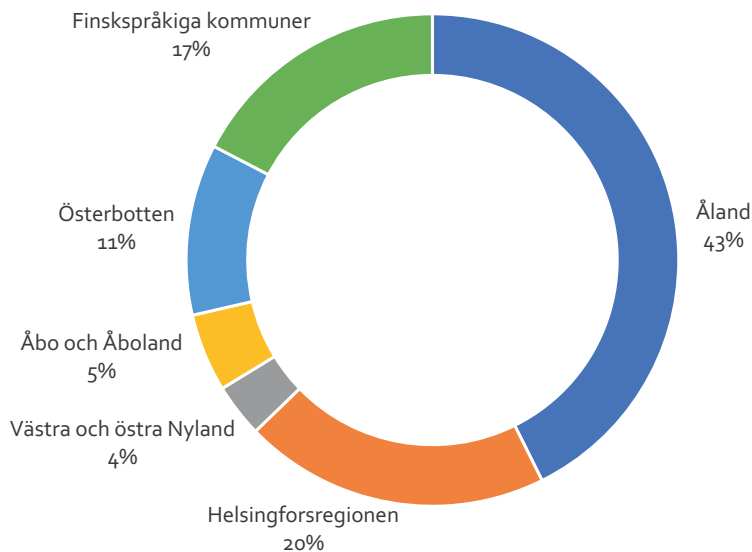
Åland är den region som drar överlägset flest sverigesvenskar och antalet ökar. År 2018 var ett klart toppår, då över 250 sverigefödda svenskar flyttade till Åland. Under perioden 2016–2018 tog landskapet emot sammanlagt över 650 sverigesvenskar, varav nästan alla var svenskspråkiga. Hela 43 procent av alla svenskspråkiga migranter som kom från Sverige till Finland flyttade till Åland (figur 7).

Figur 7. Svenskspråkiga flyttare från Sverige (födda i Sverige) enligt inflyttningsregion 1994–2018. I diagrammet visas bara de tre regioner som mottagit flest sverigesvenska inflyttare: Åland, Helsingforsregionen och de finskspråkiga kommunerna utanför Svenskfinland. (Källa: Statistikcentralen)

Varför flyttar så många till Åland? Åland ligger visserligen nära Sverige såväl mentalt som geografiskt, men är det hela förklaringen? Åland har en naturlig, stark flyttningstradition till Sverige. Fortfarande får två tredjedelar av de högutbildade ålänningarna sin utbildning i Sverige. En del kommer inte tillbaka, men många gör det och kan ha en sverigesvensk partner och familj med sig. Även näringslivet drar. Katarina Fellman, direktör för Ålands statistik- och utredningsbyrå, berättar att enligt deras utredningar är den vanligaste orsaken att flytta till Åland arbete och den näst vanligaste familjeskäl eller partner på Åland. Arbete är viktigt även för familjeflyttningen; det måste finnas möjligheter till ett bra liv. Åland har marknadsfört sig som en plats med kvalificerade arbetsplatser och är känd som en kosmopolitisk ö. Fler än var tredje ålänning är född i en region utanför Åland.⁷ Enligt färskas befolkningsprognoser kommer befolkningen på Åland att växa betydligt, så rent demografiskt sett ser framtiden ljus ut.⁸

Figur 8. Fördelningen av svenskspråkiga flyttare från Sverige till Finland enligt inflyttningsregion 2016–2018. Personer födda i Sverige. (Källa: Statistikcentralen)

Helsingforsregionen drar till sig näst flest svenskspråkiga sverigesvenskar (figur 8). En femtedel av alla flyttare (286 personer) sökte sig dit under åren 2016–2018. Att huvudstadsregionen attraherar inflyttare med sina arbetsmöjligheter, sin stadskultur och stora mångfald är inte överraskande. Men nästan lika många, 247 sverigesvenskar, bosatte sig utspritt i landet i finskspråkiga kommuner. Det tyder på att flyttarna har nätverk, som en partner, i Finland som drar till orten.

Huvudstadsregionen var också den tydligaste destinationen för flyttare från Danmark, Norge och Island. Av de 100–200 personer som flyttar från de andra nordiska länderna till Finland per år bosätter sig nästan hälften i Helsingforsregionen.

Kärleksflyttare eller inte?

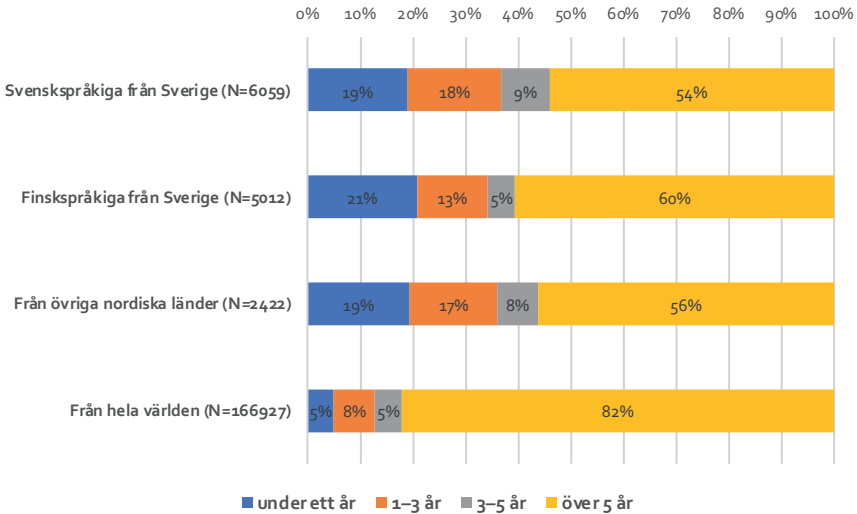
En fråga som ofta ställs är hur många av inflyttarna som kommer till Finland av arbets- eller studierelaterade skäl och hur många som söker sig till landet för familjebildning. Tyvärr är det svårt att få en heltäckande bild rent statistiskt utan att gå in på data på individnivå, vilket inte varit ändamålsenligt i denna utredning. Men Statistikcentralen har sammanställt uppgifter på årsnivå som kan ge en indikation om situationen.

Enligt statistiken för 2000–2018 hade en fjärdedel av alla svenskspråkiga flyttare från Sverige till Finland en finskfödd partner som de i slutet av året bodde med på samma adress. För de finskspråkiga inflyttarna från Sverige var motsvarande siffra 13 procent. **Det tyder på att kärleksmigrationen är ett viktigt men inte dominerande element i de sverigesvenska flyttningsströmmarna till Finland.**

Stannar flyttarna i Finland?

Vår statistik tyder på att det är ganska vanligt att invandrade nordbor flyttar tillbaka till hemlandet. Det är ett tecken på hur nära våra nordiska länder är och hur flyttningen därför inte behöver vara permanent. Enligt en riktgivande sammanställning har bara 18 procent av alla utlandsfödda immigranter flyttat tillbaka inom fem år (figur 9) och en fjärdedel inom 10 år. För nordborna är siffrorna betydligt högre. **Att flytta tillbaka verkar vara vanligast bland de svenskspråkiga från Sverige: 46 procent har lämnat Finland inom fem år och 55 procent inom 10 år.**

Figur 9. Uppgifter om hur länge flyttarna bor i Finland. Data gäller flyttarna som kommit till Finland mellan 2000 och 2013 och gäller flyttare som är födda i utflyttningslandet.⁹ (Källa: Statistikcentralen)

Lite lägre siffror får man då man jämför in- och utflyttningen på årsnivå. Statistiken ger vid handen att omkring en tredjedel av de svenskspråkiga och finskspråkiga inflyttarna från Sverige ”stannar” i Finland. Under perioden 2000–2018 tog Finland emot ca 8 400 svenskspråkiga och 6 400 finskspråkiga födda i Sverige. Under samma period lämnade 5 800 svenskspråkiga och 4 200 finskspråkiga landet (födda i utlandet). Andelen svenska flyttare som var kvar var för de svenskspråkiga därmed 30 procent och för de finskspråkiga ca 34 procent av inflyttningen.¹⁰

Det är troligt att de senare siffrorna är i lägsta laget, eftersom utflyttningen bort från Finland anges för alla utlandsfödda, alltså också för personer som inte är hemma i ett nordiskt land, vilket ger en obalans i materialet. Till exempel syns en person som är född i Ryssland och som flyttar från Finland till Sverige i statistiken. För exakta resultat borde man helst använda individbaserade registerdata, och följa upp de enskilda flyttarnas rörelsemönster.

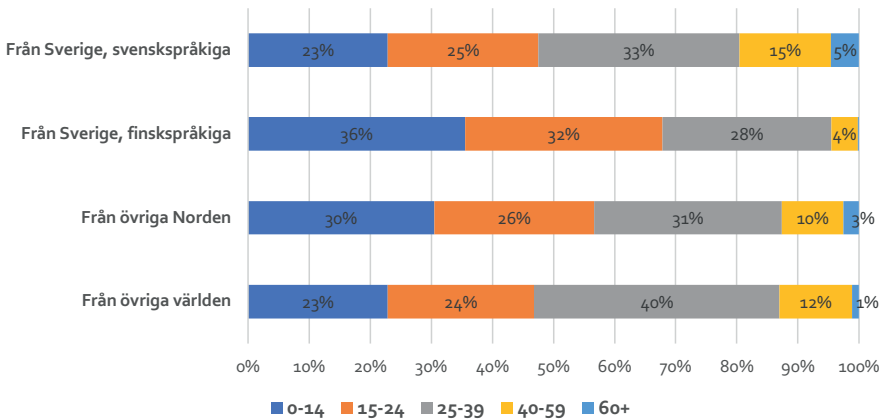
Sanningen torde ligga någonstans mitt emellan dessa grova beräkningar. Sammantaget har Finland ändå en positiv flyttningsbalans för de flesta inflyttargrupper.

Om flyttarnas livsskede

Inflyttarna till Finland befinner sig i olika skeden av livet. Det blir tydligt bland annat då man undersöker flyttarnas fördelning enligt åldersgrupp, som varierar stort. Man är ju generellt sett mer benägen att flytta som ung och det syns även i migrationen från de nordiska länderna till Finland (figur 10).

Men det är inte enbart unga som flyttar. **Majoriteten av de sverigesvenska flyttarna är över 24 år gamla.** Man flyttar alltså inte sällan till Finland i ett skede i livet där man ofta redan har jobb och familj. Att över en fjärdedel av flyttarna är barn under 15 år visar att andelen familjer är märkbar. Enligt statistiken är nästan en fjärdedel av de sverigesvenska flyttarna också verksamma i arbetslivet.¹¹

Figur 10. Flyttarnas ålder enligt flyttargrupp 2000–2018.

Ett frågetecken för Finland är varför landet inte attraherar studenter från Sverige och Norden för högre utbildning i Finland. Visst ligger Finland i periferin för många unga från resten av Norden, åtminstone mentalt, men samtidigt finns det mycket potential. OECD har år 2019 beräknat indikatorer för att mäta olika länders kapacitet att attrahera och behålla kompetensflyttare. I OECD:s rapport rankas Finland i topp fem för internationella högskolestuderande, tillsammans med Schweiz, Norge, USA och Tyskland.¹²

4. Sammanfattning och diskussion

Finland och Sverige är sedan länge nära sammanlänkade och rörligheten länderna emellan har skapat nya nätverk och upprätthållit gamla kontakter, ”ett transnationellt fält” där kunskap om Finland och Sverige förmedlas.¹³ På så sätt föds också ny mobilitet mellan länderna. Fram till 1980-talet var det främst finländare, både finsk- och svenskspråkiga, som flyttade till Sverige och tillbaka, men under senare tid har de sverigesvenska (”rikssvenska”) immigranterna blivit allt fler.

Den inomnordiska migrationen är enligt statistiken betydande, fastän andelen nordiska inflyttare gått ner till 12 procent på 2010-talet, mest på grund av den snabba ökningen av invandring från andra länder. De absoluta talen har varit stabila: i genomsnitt har omkring 3 800 personer flyttat till Finland från de övriga nordiska länderna varje år. Största delen av flyttningsströmmen från Sverige till Finland består fortfarande av återvändande finländare, både svensk- och finskspråkiga, men trenden är nedåtgående.

I denna utredning ligger fokus på de flyttare som är födda i utflyttningslandet. Under 2016–2018 flyttade i genomsnitt omkring 1 000 personer varje år till Finland, varav nästan 800 var födda i Sverige och knappt 200 i Danmark, Norge och Island (figur 11). Över 60 procent av de sverigefödda immigranterna var svenskspråkiga och en tredjedel finskspråkiga. Från Sverige till Finland har det under 2000-talet flyttat sammanlagt omkring 15 000 personer som är födda i Sverige.

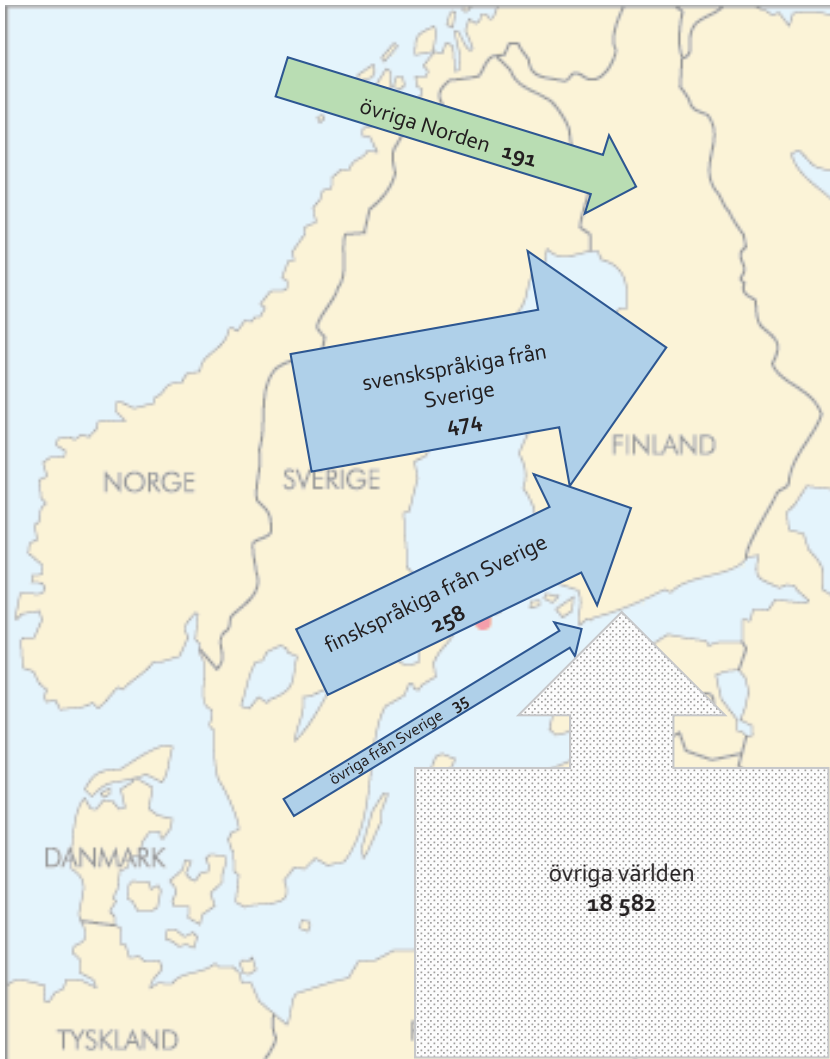
Bland de nordiska migranterna är det vanligt att man flyttar tillbaka till hemlandet. Uppskattningsvis stannar färre än hälften kvar i Finland. Det vittnar om den täta integrationen av Norden som region, där mindre permanenta rörlighetsmönster är möjliga. Även arbetspendling över gränserna är ett växande fenomen i och med billigare och smidigare transporter och distansarbete. Den syns dåligt i statistiken, men beräknas ha ökat betydligt.¹⁴

Flyttningsbalansen för Finland är ändå positiv och många stannar kvar i Finland. År 2019 var närmare 33 000 sverigesvenskar bosatta i Finland, en ökning på 5 000 från år 2000.¹⁵ Antalet danskar, norrmän och islänningar i Finland var omkring 3 000 personer.

Den allmänna uppfattningen är att största delen av de sverigesvenska inflyttarna till Finland har kopplingar till landet sedan tidigare, att de är andra generationens sverigefinnar och -finlandssvenskar. Den nya statistiken ger en annan bild. Tre fjärdedelar av de svenskspråkiga inflyttarna från Sverige som är födda i landet har inte en förälder som är född i Finland. För de finskspråkiga är andelen däremot bara 8 procent.

Även andra band än släktskap spelar en stor roll i den sverigesvenska inflyttningen. Statistiken tyder på att kärleksmigrationen är ett viktigt men inte dominerande element i de sverigesvenska flyttningsströmmarna till Finland. Enligt statistiken för 2000–2018 hade en fjärdedel av alla svenskspråkiga flyttare från Sverige en finskfödd partner som de i slutet av året bodde med på samma adress. Överlag är inflyttarna från Sverige och övriga Norden inte någon homogen grupp, vilket är typiskt för nutida mer selektiva flyttningsrörelser, som drivs av många olika motivationsfaktorer.

Figur 11. Migrationsflöden till Finland för olika grupper av flyttare (födda i utflyttningslandet). Antalet flyttare anges med ett genomsnittsvärde per år för 2016–2018. Återflyttningen av Finlandsfödda är inte med i siffrorna. (Källa: Statistikcentralen)

Åland är den region som tar emot allra flest sverigesvenskar och ett bra exempel på en region med en självupprätthållande migrationskultur mellan Finland och Sverige. Antalet utflyttare är stort, men många återvänder, även med en medföljande partner och familj. En så stor andel som 43 procent av alla svenskspråkiga inflyttare från Sverige har under de senaste åren landat på Åland.

Migrationen inom Norden är en del av kompetensflyttningen som ofta förekommer mellan rikare nordliga länder. Tillgången på kunskapsstarka individer har i flera utredningar identifierats som den största utmaningen för att finländska företag ska kunna växa och internationaliseras.¹⁶ Företagen behöver mer kunnig personal än vad som finns i Finland, i vissa yrkesgrenar mer än andra. Norden är en möjlighet. Men fastän den nordiska arbetsmarknaden inte känner till nationsgränserna kan man ändå inte riktigt likna migrationen från Sverige, Danmark, Norge och Island till Finland vid intern migration. Den största orsaken är det finska språket, som är ett stort (gräns)hinder för många nordiska inflyttare.

För den svenskspråkiga befolkningen i Finland är utmaningarna delvis samma och delvis olika. Utflyttningen till Sverige har väckt många frågor, bland annat om bristen på svenskspråkig arbetskraft inom vissa branscher. Ifall det blir ett för stort bortfall kan det på sikt påverka den svenskspråkiga befolkningens demografi, en central komponent för minoritetens livskraft.

Magmas rapporter ”Hjärnflykt eller inte? Del I och del II” visar att den svenskspråkiga befolkningen tappar omkring 500 svenskspråkiga finländare per år till Sverige. Över 1 000 svenskspråkiga flyttar ut ur landet per år, och omkring hälften återvänder. Efter att ha undersökt siffrorna för inflyttningen av sverigesvenskar och andra nordbor kan man fråga sig om inflyttarna kan bidra till det svenska i Finland och delvis uppväga migrationsförlusten. I och med de täta

förbindelserna och traditionen av mobilitet mellan Finland och Sverige är det sannolikt att inflyttningen av sverigesvenskar till Finland kommer att fortsätta.

Rent numerärt får den svenskspråkiga befolkningen ett tillskott i befolkningsregistret, men det är förstås inte självklart att sverigesvenskarna och andra nordbor smälter in i det finlandssvenska, vilket Östen Wahlbecks intervjustudier med svenskar i Helsingfors har visat. Hur inflyttarna positionerar sig till det finlandssvenska i Finland är en avgörande fråga. Integrationen i det svenska och det finländska har olika förutsättningar i olika regioner, med svenskspråkiga Åland i ena ändan av spektret och de finskspråkiga kommunerna, dit faktiskt en betydande del av sverigesvenskarna flyttar, i andra ändan. Man måste också komma ihåg att för en del av immigranterna från Sverige och Norden är språket inte särskilt viktigt. Man kan välja att leva sitt liv utan att reflektera så mycket över sin språkliga identitet.

Invandringen från länder utanför Norden är den stora faktorn som kommer att förändra demografien runt om i landet, också på de svenskspråkiga orterna. Hur stor del av befolkningen med andra modersmål som lär sig svenska respektive finska och hur inflyttarna förhåller sig till landets språkgrupper blir på många sätt avgörande för befolkningsutvecklingen i framtiden.

Bilaga 1. Material och begrepp

Materialet för utredningen är specialbeställd statistik från Statistikcentralen i Finland över flyttningar från Norden till Finland. Statistiken är språkindelad, vilket betyder att alla uppgifter finns separerat för tre språkgrupper: svenskspråkiga, finskspråkiga och flyttare med andra modersmål. Den är sammansatt årsvis för perioden 2000–2018 (i vissa fall från 1990) baserat på valda uppgifter från befolkningsregistret. Statistiken analyseras med deskriptiva, kvantitativa metoder.

Som en flyttning räknas då en person har som avsikt att bosätta sig i mottagarlandet för en längre tid än ett år och bokför sig i det nya landet. I samband med att flyttaren skriver in sig i befolkningsregistret anger den sitt modersmål. Så bestäms personens språktillhörighet i Finland. I Finland går det bara att registrera ett språk. Siffrorna från Färöarna och Grönland räknas in statistiken för Danmark.

I utredningen använder jag begreppen invandrare, inflyttare och immigrant synonymt för att beteckna personer som flyttat till Finland, registrerat sig i Finland och har blivit en del av den stadigvarande befolkningen. I den offentliga diskursen benämns inflyttare från Sverige och Norden sällan som invandrare, men eftersom analysen är statistisk använder jag samma kategorier för alla inflyttare.

Den språkliga och nationella tillhörigheten hos flyttarna är inte helt lätt att få tag på statistiskt. I denna utredning är jag speciellt intresserad av inflyttningen av nordbor som inte har en stark koppling till Finland sedan tidigare. Jag har därför valt att ta fram statistiken för personer som är **födda** i utflyttningslandet,

alltså i något av de övriga nordiska länderna (Sverige, Norge, Danmark och Island). Av speciellt intresse är de inflyttare från Sverige som är födda i Sverige. Att klassificera flyttarna enligt födelse-land är vanligt med syftet att få tag i befolkningen som har annat ursprung än mottagarlandet. Det används bland annat av FN för att räkna storleken på de internationella migrationsströmmarna.¹⁷ I kategorin utlandsfödd gömmer sig emellertid en heterogen blandning av olika personer och statistiken säger ingenting om migranten har flyttat för exempelvis arbete eller av humanitära skäl. Genom att här definiera inflyttaren som utlandsfödd lämnas återflyttningen av finländarna utanför, eftersom jag valt att inte fokusera på återflyttarna i denna utredning. Syftet är främst att analysera de flyttare som inte har sitt ursprung i Finland.

För inflyttare från Sverige använder jag i denna rapport begreppet *sverigesvenskar*. Ett alternativ kunde ha varit kategorin *rikssvenskar*, som ofta används som synonym, men är något mer problematisk som term. Svenskar som bor i Sverige använder inte termen själva.

För att göra en mer heltäckande undersökning av flyttningsmönstren mellan de nordiska länderna borde man undersöka rörligheten på individnivå med longitudinella studier. I princip möjliggör statistiken i Finland dylika undersökningar, men de är betydligt mer resurskrävande och inte ändamålsenliga för denna rapport.

Källor

Arbets- och näringsministeriet (2020). Åtgärdsprogrammet Talent Boost.
https://tem.fi/sv/artikel/-/asset_publisher/kasvua-kansainvalisista-osajista

Brunström, Erik (2017). En lite kosmopolitisk liten holme. Kommuntorget.
<https://kommuntorget.fi/blogg/2017/11/en-lite-kosmopolitisk-liten-holme/>

Kepsu, Kaisa (2016). *Hjärnflykt eller inte? En analys av den svenskspråkiga flyttningen mellan Finland och Sverige 2000–2015*. Magma-pamflett 2. Helsingfors. Magma.
<http://magma.fi/wp-content/uploads/2019/06/95.pdf>

Kepsu, Kaisa & Henriksson, Blanka (2019). *Hjärnflykt eller inte? Del II. Svenskspråkig ungdomsflyttning till Sverige: trender och drivkrafter*. Magma 1/2019.
<http://magma.fi/wp-content/uploads/2019/06/117.pdf>

Migration Policy Debates 2019. OECD/Bertelsmann Stiftung, N°19, May 2019.
<https://www.oecd.org/els/mig/migration-policy-debates-19.pdf>

Saarela, Jan (2020). *Den svenskspråkiga befolkningen i Finland 1990–2040*. Magma och Folktinget.
<https://magma.fi/wp-content/uploads/2020/04/Den-svenskspr%C3%A5kiga-befolkningen-i-Finland-1990-2040.pdf>

State of the Nordic Region 2020 (2020). Julien Grunfelder, Gustaf Norlén, Linda Randall and Nora Sánchez Gassen (red.). Nordic Council of Ministers 2020.
<https://pub.norden.org/nord2020-001/nord2020-001.pdf>

Sutela, Hanna & Larja, Liisa (2015). Ulkomaalaistaustaisessa väestössä paljon korkeasti ja paljon matalasti koulutettuja. Tilastokeskus.
https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_002.html

Wahlbeck, Östen (2015). Inflyttad från Sverige: En studie av rikssvenska erfarenheter i Helsingfors. Hedemora. Gidlunds förlag.

ÅSUB = Ålands statistik- och utredningsbyrå 2020. Befolkningens språk, födelseort och medborgarskap 31.12.2019. <https://www.asub.ax/sv/statistik/befolkningens-sprak-fodelseort-och-medborgarskap-31122019>

Statistik

Statistikcentralen (2020) Opublicerat datamaterial över nordiska flyttningsströmmar till Finland (1990–)2000–2018.

Statistikcentralens PxWeb databaser. Främst

11rq-- Födelseland efter kön kommunvis, 1990-2019

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rq.px/

Samtal med sakkunniga

Fellman, Katarina. Direktör, Ålands Statistik- och utredningsbyrå, per telefon, 4 maj 2020.

Hägglom, Kenth. Statistikchef, Ålands Statistik- och utredningsbyrå, per telefon, 4 maj 2020

Noter

- 1 Wahlbeck 2015.
- 2 State of the Nordic Region 2020, s. 42–43.
- 3 State of the Nordic Region 2020, s. 40.
- 4 Statistikcentralens PxWeb databaser. 11rq-- Födelseland efter kön kommunvis, 1990-2019 http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rq.px/
- 5 Uppgifterna för återflyttarna är från 2015–2017 från speciellbeställt statistikmaterial för Kepsu & Henriksson 2019
- 6 Statistiken för återflyttare är från 2015–2017 från speciellbeställt statistikmaterial för Kepsu & Henriksson 2019
- 7 Brunström 2017, ÅSUB 2020
- 8 Saarela 2020
- 9 Den beställda statistiken visar hur länge inflyttarna varit i Finland. Informationen finns för den första flyttningen för året för varje flyttare och följer alltså om personen flyttat flera gånger samma år. Men bortfallet kan ses som marginellt. Antalet flyttningar skiljer sig i dessa uppgifter minimalt från den övriga statistiken, eftersom Statistikcentralen korrigerat tidpunkten för vissa flyttningar efteråt.
- 10 Man jämför alltså 1) inflyttningen till Finland av personer födda i utflyttninglandet och 2) utflyttningen från Finland av personer födda utomlands. Siffran är en fingervisning eftersom in- och utflyttningströmmarna till och från Finland inte är helt symmetriska i denna statistik: i inflyttningen granskas personer födda i utflyttninglandet, i utflyttningen alla utlandsfödda. Därtill är de siffrorna tvärsnittsdata på årsnivå och visar inte om samma personer flyttat tillbaka.
- 11 Tyvärr kan man inte tillförlitligt undersöka utbildningsnivån hos den inflyttade befolkningen, då en stor del av uppgifterna om invandrarnas högsta examen saknas i det finländska examensregistret. Se mer https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_002.html.
- 12 Migration Policy Debates 2019.
- 13 Wahlbeck 2015
- 14 Arbejdsliv i Norden
- 15 Statistikcentralens PxWeb databaser. 11rq-- Födelseland efter kön kommunvis, 1990–2019 http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rq.px/
- 16 Arbets- och näringsministeriet 2020
- 17 State of the Nordic Region 2020, s. 40.

Suomenkielinen yhteenveto

Magman tutkimuksissa *Hjärnflykt eller inte? (Aivovientiä – tai ei?, 2016 ja 2019)* on selvinnyt, että ruotsinkieliset muuttavat Suomesta Ruotsiin kiihtyvällä tahdilla. Mutta miltä näyttää maahanmuutto vastakkaiseen suuntaan? Tämä raportti kartoittaa Ruotsista ja muista pohjoismaista saapuvaa muuttoliikettä tilastojen valossa 2000–2018.

Viime vuosien keskustelua maahanmuutosta ovat hallinneet ihmisvirrat Euroopan ulkopuolisista matalamman elintason maista. Muutto Pohjoismaiden sisällä on saanut vähemmän huomiota, vaikka rajat ylittävä liikkuvuus on alueella keskeinen osa monien ihmisten elämää. Maiden välillä on helppo muuttaa, ja Pohjoismaiden virallinen yhteistyö pyrkii edistämään tätä integraatiota muun muassa vähentämällä rajaesteitä.

Suomi ja Ruotsi ovat jo historiallisesti kytkeytyneet yhteen, ja liikkuvuus niiden välillä on ollut luontevaa. Muuttovirrat koostuivat 1980-luvulle asti ennen muuta suomalaisista, sekä suomen- että ruotsinkielisistä, mutta viime aikoina ovat myös ruotsinruotsalaiset (”riikinruotsalaiset”) lähteneet enevässä määrin liikkeelle. Uudet verkostot ja vanhemmat kontaktit muodostavat maiden välille ”ylikansallisen kentän”, jossa tieto ja ihmiset liikkuvat.

Tilastojen mukaan Pohjoismaiden sisäinen muutto on edelleen merkittävää, vaikka sen osuus liikevirroista 2010-luvulla on supistunut 12 prosenttiin muun maahanmuuton lisääntyneen voimakkaasti. Absoluuttiset luvut ovat 2010-luvulla pysyneet vakaina: Suomeen on vuosittain muuttanut keskimäärin 3 800 henkilöä muista Pohjoismaista. Suurin osa on edelleen Suomessa syntyneitä paluumuuttajia, vaikka heidän määränsä on ollut laskussa.

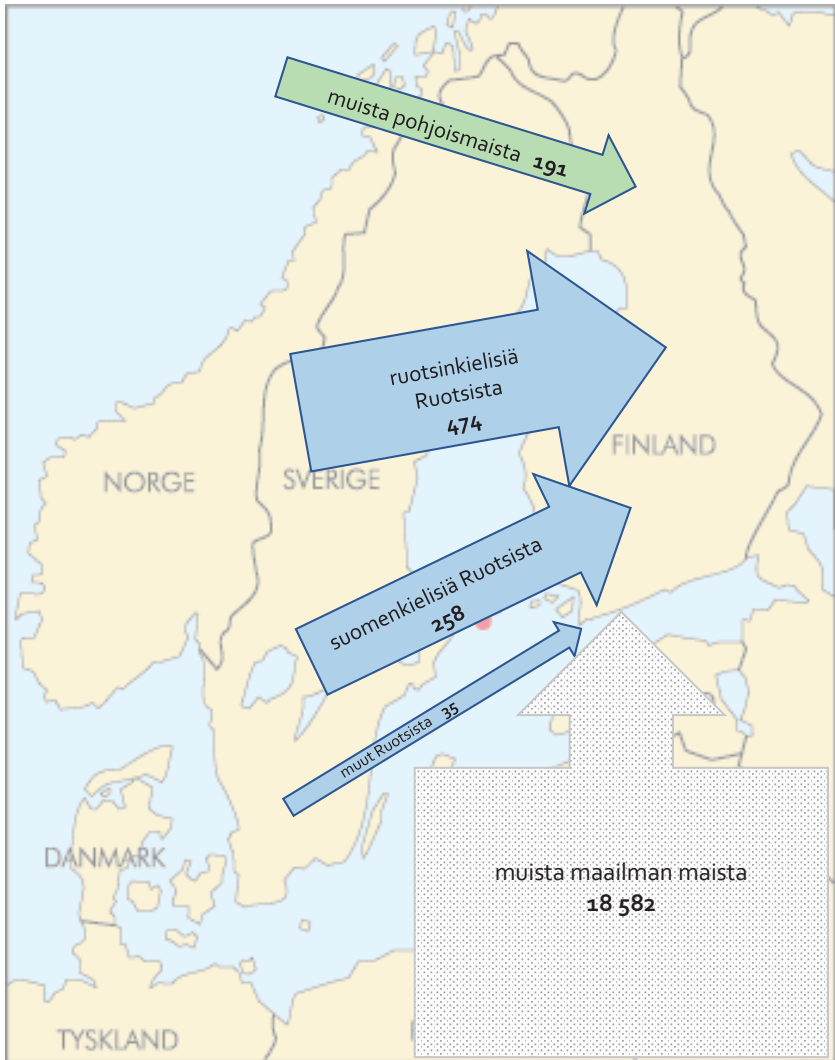
Tämä selvitys keskittyy niihin, jotka ovat syntyneet lähtömaassaan. Vuosina 2016–2018 Suomeen muutti vuosittain keskimäärin lähemmäs 1 000 henkilöä, joista vajaat 800 oli syntynyt Ruotsissa ja lähes 200 Tanskassa, Norjassa ja Islannissa (kuva 11). Yli 60 prosenttia Ruotsissa syntyneistä muuttajista oli ruotsinkielisiä ja kolmasosa suomenkielisiä. Ruotsista Suomeen on 2000-luvulla muuttanut yhteensä noin 15 000 lähtömaassa syntynyttä.

On tavallista, että pohjoismaiset maahanmuuttajat palaavat kotimaahansa – arviolta alle puolet jäävät Suomeen. Pohjoismaat alueena on avoin ja työmarkkinat yhdentyneet, mikä luo mahdollisuuden myös tilapäisemmille muutoille. Myös rajojen yli suuntautuva pendelöinti on kasvava trendi, jota paremmat liikenne- ja lisätyömahdollisuudet kasvattavat. Pendelöinti näkyy huonosti tilastoissa, mutta sen arvioidaan kasvaneen huomattavasti.

Muuttotasapaino on Suomen kannalta positiivinen, ja monet jäävät maahan. Vuonna 2019 Suomessa asui pysyvästi noin 33 000 ruotsinruotsalaista, 5 000 enemmän kuin vuonna 2000. Muissa pohjoismaissa syntyneitä Suomeen on asettunut asumaan noin 3 000 henkilöä.

Yleisen käsityksen mukaan valtaosalla ruotsinruotsalaisista maahanmuuttajista on perheensä kautta yhteys Suomeen, eli he olisivat toisen sukupolven ruotsinsuomalaisia. Tilastoista muodostuu erilainen käsitys. Vain neljäsosalla ruotsinkielisistä tulijoista oli Suomessa syntynyt vanhempi. Suomenkielisillä tämä osuus oli 90 prosenttia. Muut siteet Suomeen ovat myös tärkeitä. Tilastojen mukaan neljäsosalla ruotsinkielisistä maahanmuuttajista oli suomalaissyntyinen puoliso, jonka kanssa he vuoden lopulla asuivat samassa osoitteessa. Suomenkielisillä vastaava luku oli 13 prosenttia.

Kuva 11. Lähtömaassa syntyneiden muuttovirrat Suomeen eri maista. Luvut esittävät keskimääräisiä vuosittaisia muuttoja 2016–2018. Suomessa syntyneiden ”paluumuutto” ei siis ole mukana näissä luvuissa.

Ahvenanmaa houkuttelee eniten ruotsinruotsalaisia muuttajia. Maakunta on hyvä esimerkki alueesta, jossa liikkuvuus Suomen ja Ruotsin välillä ruokkii itseään ja on luonteva osa kulttuuria. Usea ahvenanmaalainen muuttaa pois maakunnasta, mutta moni palaa takaisin tuoden mukanaan myös puolison ja perhettä. Jopa 43 prosenttia kaikista ruotsinruotsalaisista maahanmuuttajista on viime vuosina asettunut Ahvenanmaalle.

Pohjoismaiden väliset muuttovirrat ovat luonnollinen osa kasvavaa osaajien kansainvälistä muuttoliikettä. Osaajien saatavuus on laskettu yhdeksi suurimmista haasteista suomalaisille yrityksille, jotka haluavat kasvaa ja kansainvälistyä. Monella alalla on puute ammattitaitoisesta työvoimasta. Suomi on kovassa kilpailutilanteessa muun maailman kanssa. Muutto muista pohjoismaista on siten mahdollisuus, vaikka suomen kieli onkin monille melkoinen (raja)este.

Suomen ruotsinkielisen väestön verrattain voimakas muuttoliike Ruotsiin on herättänyt kysymyksiä muun muassa ruotsinkielisen työvoiman saatavuudesta tietyillä aloilla. Jos muuttotappio kasvaa liian suureksi, se voi vaikuttaa vähemmistön elinvoimaan. Magman selvitykset ovat osoittaneet, että Ruotsiin muuttaa vuosittain noin 1 000 suomenruotsalaista, joista palaa noin puolet. Voi kysyä, tasaako ruotsinruotsalaisten muutto Suomeen tätä tappiota. Tilastollisesti Suomen ruotsinkielinen väestö kyllä kasvaa väestörekisterissä, mutta ei ole itsestään selvää, että ruotsinruotsalaiset ja muut pohjoismaalaiset sulautuvat suomenruotsalaiseen väestöön. Edellytykset ovat hyvin erilaiset esimerkiksi Ahvenanmaalla ja toisaalta suomenkielisissä kunnissa, joihin myös iso osa ruotsinruotsalaisista muuttaa.

Maahanmuutto Pohjoismaiden ulkopuolisista maista on suurin väestöä muuttava voima koko Suomessa, myös ruotsinkielisillä paikkakunnilla. Tulevan kehityksen kannalta on monella tapaa avaintekijä, kuinka suuri osa muita kieliä puhuvasta väestöstä oppii ruotsin tai vastaavasti suomen kielen ja miten maahanmuuttajat suhtautuvat maamme kieliryhmiin.

TANKESMEDJAN MAGMA

Tankesmedjan Magma är ett forum för analys och öppen debatt på svenska, finska och engelska. Magma har en liberal värdegrund och är partipolitiskt obunden.

Magma genomför utredningar, konsekvensbedömningar och riskanalyser, samt ordnar konferenser och seminarier. Resultaten presenteras på den egna webbplatsen www.magma.fi, i egna publikationsserier, i artiklar och vid offentliga framträdanden.

Magma ingår i de liberala europeiska tankesmedjornas nätverk ELF, European Liberal Forum.

I diskussionen om invandring till Finland talas det inte så mycket om flyttningsströmmarna inom Norden. Det är inte endast finländare som flyttar till Sverige och övriga Norden utan strömmen går även i motsatt riktning. Men hur omfattande är migrationen av svenskar och andra nordbor till Finland? Ökar den eller har den varierat över tid? Handlar det om finländska återflyttare eller nordbor födda i utflyttningslandet? Vad avslöjar statistiken om vem det är som flyttar, vilka språk de talar och var i Finland de bosätter sig? Och hur länge stannar de?

Bland annat dessa frågor analyseras i denna rapport av Kaisa Kepsu. Materialet baserar sig på specialbeställd statistik som belyser Finland som del av den integrerade regionen Norden. Mobiliteten är livlig och mångfacetterad: det är inte längre en typ av flyttare som rör sig permanent mot en eller några destinationer, utan en heterogen samling människor med varierande motiv för rörligheten.

magma